

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Palvelualojen työnantajat Palta ry (jäljempänä Palta) on uuden työn, digimurroksen ja tulevaisuuden työmarkkinoiden suunnannäyttäjä. Palta on EK:n toiseksi suurin jäsenliitto ja edustamme yli 2 000 palvelualoilla toimivaa jäsentämme.

Palta edustaa henkilöstöpalvelualaa ja osaa sillä alalla toimivista yrityksistä (palveluntuottajia), jotka ovat osallisina työllisyyden edistämisessä tärkeänä osana kuntakokeiluja. Hallituksen työllisyystavoitteeseen pääseminen ei ole mahdollista ilman yksityistä sektoria ja erityisesti henkilöstöpalvelualan toimijoita. Henkilöstöpalveluala tuntee työmarkkinoiden tarpeet ja työpaikkoja syntyy sopivien tekijöiden löytyessä.

Yksityisten palvelujen merkitys Suomen kansantaloudelle on suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Trendi on samanlainen kaikissa kehittyneissä maissa. Yksityiset palvelut ovat 2000-luvulla luoneet Suomeen yli 300 000 uutta työpaikkaa.

Yksityiset palvelualat (ilman kauppaa) työllistivät Suomessa 1 027 600 ihmistä vuonna 2018. Työllisyyden kasvu on nojannut vahvasti palvelualoihin ja näin tulee olemaan jatkossakin. Vuosina 2016 – 2019 työllisyyden kasvusta kaksi kolmasosaa tuli yksityisistä palveluista.

Elinkeinorakenteemme on voimakkaasti palveluvaltaistumassa. Palvelualat työllistävät yhteensä 1,3 miljoonaa ihmistä Suomessa, ja niille syntyy myös suurin osa kaikista uusista työpaikoista. Näillä aloilla on myös tällä hetkellä 72 prosenttia yksityisen sektorin avoimista työpaikoista.

Suurin osa meistä toimii jo mitä moninaisimmissa palvelutehtävissä – palvelimme sitten kuluttajia tai yritysasiakkaita, lähikontaktissa tai etäyhteyksin. Palvelualat tuottavat merkittävän osan bruttokansantuotteesta ja muodostavat myös ison osan koko Suomen viennistä. Palvelualat työllistävät jatkossakin yhä useamman meistä.

Palvelualojen työnantajat Palta ry (myöh. Palta) kiittää mahdollisuudesta lausua aiheesta.

2.1.1 Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestäminen

On tärkeää, että jatkossakin julkisia työvoima- ja yrityspalveluita järjestäessä tunnistetaan palvelukanaviksi toimivat verkkopalvelut ja henkilökohtainen asiointi, joka yhä useammin voi olla käyntiasioinnin tai puhelimitse käydyn keskustelun lisäksi myös etävideoyhteyden välityksellä toteutettu tapaaminen.

Hallituksen työllisyystavoitteeseen pääseminen ei ole mahdollista ilman yksityistä sektoria ja erityisesti henkilöstöpalvelualan toimijoita. Henkilöstöpalveluala tuntee työmarkkinoiden tarpeet ja työpaikkoja syntyy sopivien tekijöiden löytyessä.

On havaittavissa, että nykyisin osaajia etsivät työnantajat käyttävät yhä useammin henkilöstöpalveluyrityksiä hyödykseen rekrytointiprosesseissaan. Kun aiemmin niin on toimittu lähinnä ylimmän johdon ja avainhenkilöiden hauissa, niin nykyisin käyttö on laajentunut henkilöstön ja jopa kesätyöntekijöiden hakuihin. Erityisen tärkeäksi ostopalveluiden käyttö on muodostunut tilanteissa, joissa rekrytointitarpeet ovat suuret tai niihin liittyvät prosessit erityisen hankalat. Palveluita tuotetaan nykyisellään niin suoraan kuin henkilöstönvuokrauksena.

Työnvälityksen nykytilaa arvioitaessa olisi hyvä tarkastella myös yksityisten palveluntuottajien tarjoamia palveluita niiden laadun, moninaisuuden ja volyymin osalta. Palta pitää tärkeänä, että palvelurakennetta uudistaessa huomioidaan, etteivät kaikki avoimet työpaikat tule esille julkisiin tietojärjestelmiin. Esimerkiksi Työmarkkinatorin asiakasvolyymit ovat nykyisin verrattain pieniä, kun näitä lukemia verrataan koko yksityisen henkilöstöpalvelualan välittämiin työtehtäviin.

2.1.2 Työnhakijan palveluprosessi

Palta toivoo pohjoismaisen työvoimapalveluiden mallin ja kokonaisuudistuksen pyrkivän yhä laadukkaampaan ja tiiviimpään yhteistyöhön yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa tehokkaiden työllisyyspalveluiden löytämiseksi ja työllisyyden parantamiseksi. Katsomme, että uudistuksen puitteissa olisi suuri mahdollisuus panostaa yhteistyön laatuun ja löytää uusia toimivia ratkaisuja. Valitettavasti tähän ei ole nyt kuitenkaan esitetty parannusehdotuksia.

2.1.3 Työnvälitys ja työnhakuvelvollisuus

Palta toivoo, että työnvälityksen nykytilaa arvioitaessa tulisi huomioida myös yksityisten palveluntuottajien osuutta määrässä ja laadussa. Palta pitää tärkeänä, että palvelurakennetta uudistaessa huomioidaan, etteivät kaikki avoimet työpaikat tule esille julkisiin tietojärjestelmiin. Palvelurakenteen tulisi ottaa huomioon yhä paremmin myös yksityisten palveluntuottajien tarjoamat työllistymis- ja työnvälityspalvelut.

Työnhakuvelvoitteen rajoitukset tulisi olla mahdollisimman vähäiset ja tarkkarajaiset, jotta uudistukset tavoitteet toteutuvat ja soveltaminen on mahdollisimman yhdenmukaista. Palta katsoo, että työnhakuvelvollisuuden laajuuteen ei tulisi sisällyttää työvoimapalveluviranomaisen harkintavaltaa. Nykytilaa arvioitaessa tulisikin arvioida myös, miten estää esimerkiksi alueelliset eroavaisuudet käytännöissä ja tulkinnoissa, jotta ne eivät tulisi ainakaan heikentämään uudistuksen tavoitteiden saavuttamista.

2.1.22 Yksityisiä työvoimapalveluja koskeva sääntely

Palta katsoo, että yksityisiä työvoimapalveluita koskevaa sääntelyä ja sen nykytilaa tulisi arvioida myös mahdollisuuksien mukaan. Tässä tulisi myös esittää ja arvioida erilaisia jo esitettyjä arvioita, miten nykysääntelyä tulisi muuttaa yhä laadukkaamman ja tehokkaamman yhteistyön takaamiseksi yksityisten työvoimapalveluita tarjoavien palveluntuottajien kanssa. Sääntelyä ei tule arvioida ja todeta vain rajoitteiden, vaan myös mahdollisuuksien mukaan.

2.1.27 Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen vaikuttavuuden seuranta

Tietojärjestelmät ovat jo nykytilassa ja etenkin tulevassa palvelurakennemuutuksessa kaiken keskiössä ja vain niiden avulla voidaan varmistaa kattava vaikuttavuuden seuranta. Valtakunnallista tietojärjestelmää ja palvelualustaa tarvitaan ja sen käyttämiseen tulee jokaisen viranomaistoimijan sitoutua.

Palta kiittää, että nykytilaa arvioitaessa esille nostetaan myös tietojärjestelmien yhteensovittamisen ja käytettävyyden sekä niiden vaikuttavuuden seurantaa koskevia ongelmakohtia. Tätä arviota tulisi hyödyntää erityisen tarkasti jatkossa, jottei tulevassa palvelurakennemuutuksessa toistettaisi samoja virheitä.

Nykytilaa arvioitaessa tulisi myös huomioida, kuinka työmarkkinat ja työllisyyskehitys on muuttumassa, samoin kuin henkilö- ja yritysasiakkaiden tarpeet. Tulevaisuudessa tulisi tuottaa palveluita erityisesti niiden toimialojen tarpeisiin, jotka työllistävät. Työnantajayritysten osaamis- ja osaajatarpeiden tulisi ohjata voimakkaammin myös julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden toimintaa ja tasoa, jotta työnhakijoiden työllistyminen avoimille työmarkkinoille tulisi mahdolliseksi. Jotta vaikuttavuutta osataan arvioida, tulee osata ja pystyä arvioimaan myös osaaja- ja osaamistarpeita eri toimialoilla.

Osaavan työvoiman rekrytointi on vaikeaa joka toiselle palveluyritykselle Suomessa, selviää Palvelualojen työnantajat Paltan, Kaupan liiton, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRan ja Finanssialan yhteisestä Palvelualojen osaajabarometrista (julkaistu 30.5.2022). Liittojen edustamat toimialat työllistävät yhteensä noin 1,3 miljoonaa suomalaista, mikä on noin kaksi kolmasosaa koko yksityisestä sektorista.

Rekrytointivaikeudet ovat yleinen ongelma etenkin kasvavissa yrityksissä. Niissä rekrytointivaikeuksista raportoi lähes kaksi kolmesta. Henkilöstömäärä tulee kasvamaan seuraavien 2–3 vuoden aikana reilussa 40 prosentissa palveluyrityksiä. Innolinkin toteuttamaan osajabarometriin vastasi johtajia 1120 palveluyrityksestä.

Suurimmat syyt palveluyritysten rekrytointivaikeuksiin ovat, ettei työnhakijoita yksinkertaisesti ole (53 %) ja ettei työnhakijoiden osaaminen vastaa tarpeita (48 %). Vaikeinta on löytää osaajia majoitus- ja ravitsemistoimintaan, erilaisiin asiantuntijatöihin ammatillisissa, tieteellisissä ja teknisissä palveluissa, hallinto- ja tukipalveluiden tehtäviin sekä vähittäiskauppaan.

Kasvavissa yrityksissä ulkomaisen työvoiman osuus nousee viidenneksellä 2025 mennessä. Barometrin teettäneiden liittojen mukaan kasvavaa työvoimapulaa ei pystytä ratkaisemaan ilman työperäistä maahanmuuttoa, sillä väestö ikääntyy Suomessa huolestuttavaa tahtia. Ilman työperäistä maahanmuuttoa nykyisen hyvinvointiyhteiskunnan ja palveluiden tason ylläpitäminen ei ole mahdollista. Työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijatyöryhmän arvion mukaan Suomeen tarvitaan 100 000 uutta ulkomaista osaajaa vuoteen 2030 mennessä. Näillä tiedolla tulisi olla vaikutuksia myös työvoima- ja yrityspalveluiden palvelurakenteeseen.

Palvelualojen osajabarometriin (2022) vastanneista yrityksistä yli kolmannes kertoo ulkomaisen työvoiman osuuden kasvavan seuraavien parin-kolmen vuoden aikana. Kasvun ennakoidaan myös olevan reipasta, sillä ulkomaisten työntekijöiden osuuden arvioidaan kasvavan keskimäärin viidenneksellä henkilöstömäärän kasvusta raportoivissa yrityksissä.

Tällä hetkellä kolmasosassa palvelualojen yrityksistä työskentelee ulkomaisia työntekijöitä. Yhteensä vastaajayritysten henkilöstöstä viisi prosenttia on ulkomaista työvoimaa, ja henkilöstömäärän kasvua ennakoivissa yrityksissä osuus on 7 prosenttia. Lisäksi ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä, joilla on Suomen kansalaisuus, työskentelee aloilla vielä merkittävästi enemmän. Jatkossa tulisikin tarjota tukea yhä painokkaammin työnantajille kv-rekrytointiprosesseihin yhden luukun periaatteella.

2.8.5 Työllisyyden edistämisen kuntakokeilut

Palta on huolissaan siitä, olisiko ollut olemassa tässä vaiheessa jo riittävät tiedot kuntakokeiluiden perusteella, pystyvätkö kunnat ylipäättään ottamaan tämän tehtävän vastaan esitetystä aikataulusta, tehtävämäärityksin ja resurssein. Jos riittävät perusteet on olemassa, näitä tietoja olisi hyvä liittää vahvemmin nykytilan arviointiin.

Kuntakokeiluiden nykytilaa ja arviota niiden onnistumisesta tulisi tässä osiossa tuoda voimakkaasti selkeämmin esiin. Kuntakokeilulaissa (HE 87/2020) kuvattiin, että sen perimmäisenä ”tavoitteena on saada tietoa siitä, parantaako kuntapohjainen palvelujen järjestäminen työllisyyden edistämisen vaikuttavuutta ja työllisyysastetta”. Vastaus tähän kuntakokeilulaissa esitettyyn lain tavoitteeseen on ”kyllä” tai ”ei”. Kuntakokeiluiden ollessa vielä kesken, eikä tähän tavoitteeseen ole ilmeisesti vielä vastausta, onkin kysyttävä, onko tämän lakiesityksen perusteeksi ehditty jo tarpeeksi kerätä tietoa.

Jos kerran työllisyysvaikutusten arvioinnin todetaan olevan mahdollista vasta myöhemmässä vaiheessa, miksi päätös esittää tehtävien siirtoa kunnille tehtiin jo näin varhaisessa vaiheessa?

2.9.1 Yleistä työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmästä

Palta pitää tärkeänä, että asiakastietojärjestelmien ja palvelualustan palvelut ja niiden kohtaantotyökalut ovat jatkossakin maksuttomia työnantajayrityksille. Palta pitää myös tärkeänä, jos työtä ei ole tarjolla työnhakijan työssäkäyntialueella, että hakijoita ohjattaisiin hakemaan työtä myös maantieteellisesti kauempaa. Tähän myös monipuolisen valtakunnallisen palvelualustan tulee kannustaa.

Palta pitää tärkeänä, että tietojärjestelmiä ja palvelualustaa uudistaessa huomioidaan, etteivät kaikki avoimet työpaikat tule esille julkisiin tietojärjestelmiin. Palvelurakenteen tulisi ottaa huomioon yhä paremmin myös yksityisten palveluntuottajien tarjoamat työllistymis- ja työnvälityspalvelut.

2.9.6 Tiedonsaantioikeudet ja tietojen luovuttaminen

Tiedonsaantioikeuksiin liittyen on tärkeää, että nykytilannetta arvioitaessa huomioidaan myös se, että nykyisin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 6 §:n 2 momentissa säädetään vain julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tuottajan tiedonsaantioikeudesta. Tiedonsaantioikeus ei siten koske sellaista palveluntuottajaa, jonka palvelu on muuta kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettua palvelua. Palta pitää erityisen tärkeänä, että jatkossa huomioidaan myös yksityiset palveluntuottajat, ja että ne tarvitsevat vastaavasti, kuin julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tuottaja, henkilöasiakkaasta joitakin tietoja järjestääkseen palvelua asiakkaalle. Tämän välttämättömän tiedon tulee sisältää huomattavasti enemmän kuin vain nimen ja yhteystiedot.

Tietojen saaminen palveluntuottajille on tärkeä asia. On myös henkilöasiakkaan edun mukaista, että myös yksityisen sektorin palveluntuottaja saa tarvitsemansa tiedot viranomaiselta työnhakijoiden palveluja varten. Tällä vältetään yksinkertaisten taustatietojen uudelleen kysyminen, säästetään resursseja ja nopeutetaan toimintoja. Tämän muutosesityksemme tarkoitus on siis samalla sujuvoittaa asiakkaan palveluprosessia ja asiakaskokemusta sekä tehostaa asiakaspalvelua. Tavoitteena tulisi olla, että tiedot voisi jatkossakin edelleen rajata työllistymisen kannalta oleelliseen tietoon, mutta huomattavasti laajemmin kuin nykyisin.

2.12 Kuntatalouden tilannekuva ja kehitysnäkymät

Palta vaatii, että nyt käynnissä olevat palvelurakenteen uudistamiseen liittyvät vastuunsiirrot ja toimenpiteet eivät saa hidastaa työllisyystoimien etenemistä. Vanhat toimintatavat tai hallinnon lisäkustannukset eivät saa muodostua uusien ja innovatiivisten työllisyys- ja yrityspalveluiden tarjoamisen esteeksi tai hidasteeksi. Kuntatalouden kriisiytyminen ei myöskään helpota kokeiluiden ja tämän hallituksen esityksen toteutumista onnistuneesti.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Tavoitteeksi tulisi ottaa myös laissa määrittäen yhä tiiviimpi yhteistyön yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa sekä digitalisaation yhä tehokkaampi hyödyntäminen palveluiden laadun varmistamiseksi. Myös kunnilla tulee olla jatkossa vastuu ja osaaminen yhteistyön kehittämiseen ja toteuttamiseen. Katsomme, että uudistuksen puitteissa olisi suuri mahdollisuus panostaa yhteistyön laatuun ja löytää uusia toimivia ratkaisuja. Valitettavasti tähän ei ole nyt kuitenkaan esitetty parannusehdotuksia.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

4.1.1 Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuun uudistaminen

Palta pitää tärkeänä, että valtiolla olisi jatkossakin kokonaisvastuu työllisyydestä ja työvoimapalvelujärjestelmän valtakunnallisesta toimivuudesta. On tärkeää, että valtio vastaisi kuntien työllisyydenhoidon tehokkuuden seurannasta ja arvioinnista sekä laillisuusvalvonnasta, sekä tarjoaisi työvoimapalveluihin liittyvät valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut sekä ylläpitäisi valtakunnallisia tietovarantoja.

4.1.2 Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu

Palta katsoo, että kunnille/kuntayhtymille ehdotettu työvoiman vähimmäisraja (vähintään 20 000 henkilöä) on liian pieni. Esityksen mukaan kunta voisi järjestää palvelut itsenäisesti, jos sen työvoiman määrä olisi vähintään 20 000 henkilöä, tai vastaavasti kaikkien sellaisten kuntien, joiden työvoiman määrä jää alle 20 000 henkilön tulisi sopia tehtävän hoitamisesta yhteistoiminnassa jonkin muun tai muiden kuntien kanssa. Yhteistoiminnasta sopivien kuntien yhteisen työvoiman määrän tulisi olla vähintään 20 000 henkilöä. Työllisyyden hoitamiseksi perustettua yhteistoiminta-aluetta kutsuttaisiin työllisyysalueeksi.

Palta ei pidä kannatettavana ehdotusta, jossa valtioneuvostolla olisi päätösvalta myöntää hakemuksesta poikkeus järjestämisvastuulle asetetuista vaatimuksista, jolloin voitaisiin antaa työllisyysalueelle lupa järjestää työvoimapalveluita, vaikka työllisyysalueen työvoiman määrä alittaisi 20 000 henkilöä (rajaksi esitetty 17 000), jos se olisi tarpeen kielellisten oikeuksien turvaamiseksi tai jos työllisyysalueen muodostaminen muutoin edellyttäisi useamman työssäkäyntialueen yhdistämistä. Palta pitää erityisen tärkeänä, että valtioneuvostolla on päätösvalta tilanteissa, joissa kunnat eivät pysty sopimaan työvoimapalveluiden järjestämisestä ja riittävän suuresta yhteisestä työllisyysalueesta.

Esityksessä ehdotetaan, että työvoimaviranomaisella olisi velvollisuus tarjota palveluja työnantaja-asiakkaille näiden koti- tai toimipaikasta riippumatta. Yritykset ja muut työnantajat voisivat täten asioida haluamassaan työvoimaviranomaisessa, kun esimerkiksi muutosturvatilanteissa työvoimaviranomaisen tehtävänä olisi tarvittaessa huolehtia työvoimaviranomaisten välisestä yhteistyöstä. Palta pitää tärkeänä, että laajasti yli työllisyysalue- ja maakuntarajojen toimivat työnantajat saavat tarvitsemiaan palveluita riippumatta paikkasidonnaisuuksista. Uudistuksessa tulee kuitenkin varmistaa korkea osaaminen myös yritysasiakkaiden auttamiseksi.

4.1.3 Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus

Esityksessä kerrotaan, että kyseessä on kunnille uusi valtionosuustehtävä, johon myönnettäisiin täysimääräinen rahoitus. Palta pitää tärkeänä, että tätä täysimääräisyyden käsitettä avattaisiin hieman lisää, jotta ilmenisi, miten tätä aiotaan valvoa ja toteuttaa käytännössä, jottei syntyisi esimerkiksi eri alueilla esiintyvien samankaltaisten toimien vuoksi päällekkäisiä kustannuksia.

Palta pitää oikeansuuntaisena toimenä sitä, että taloudelliset kannusteet ohjaavat jatkossa kuntia alentamaan työttömyysastetta.

4.1.6 Julkisia työvoimapalveluja koskeva sääntely

Palta pitää tärkeänä, että valtiolla olisi kokonaisvastuu työllisyydestä ja työvoimapalvelujärjestelmän toimivuudesta, ja työ- ja elinkeinoministeriö vastaisi työvoimapalvelujen yleisestä oajuksesta, suunnittelusta ja kehittämisestä sekä seurannasta ja arvioinnista. Samoten on kannatettavaa, että valtioneuvosto asettaisi työ- ja elinkeinoministeriön yhteyteen työllisyyden edistämisen valtakunnallisen neuvottelukunnan, jossa olisivat edustettuina kunnat, työ- ja elinkeinoministeriö ja muut työllisyysasioiden ohjaamisesta vastaavat ministeriöt, sekä edustus valtion aluehallinnosta sekä työ- ja elinkeinoelämän järjestöistä.

4.1.10 Asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut sekä palvelualusta

Palta pitää erittäin tärkeänä, että työvoimaviranomaisilla olisi velvollisuus käyttää valtakunnallista tietovarantoa ja palvelualustaa. Esityksen mukaan valtio tarjoaisi asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden työvoimaviranomaisten käyttöön. Vaikka työllisyysalueen työvoimaviranomaiset voisi itse päättää, käyttävätkö he valtion tarjoamaa järjestelmäkokonaisuutta vai muuta itse hankkimaansa asiakastietojärjestelmää, tulisi silti aktiivisesti edistää yhdenmukaisia kirjaustapoja esimerkiksi osaamisten ja osaamistarpeiden kirjaamiseksi valtakunnalliseen järjestelmään, jotta vältetään palveluiden alueellista ja laadullista pirstaloitumista.

4.1.11 Muutokset ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen tehtäviin

Kun KEHA-keskuksen hoidettavaksi tulisi esityksen mukaan myös kokonaan uusia työvoimapalveluihin liittyviä tehtäviä, kuten työvoimapalvelujen toimivuutta, tuloksellisuutta ja vaikutuksia koskevan tiedon tuottaminen, seuranta ja arviointi, sekä tiedontuotanto työ- ja elinkeinoministeriölle alueellisten työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelujen sekä ministeriön oman analyysitoiminnon ja politiikkavalmistelun tueksi. Näiden lisäksi KEHA-keskuksen tehtäviin kuuluisi jatkossa myös kansainvälisen rekrytoinnin edistäminen, kun se tarjoaisi valtakunnallisesti palveluja, joilla edistetään työperäistä maahanmuuttoa ja työvoiman kansainvälistä liikkuvuutta osana niin sanottua Work in Finland -toimintoa, jota KEHA-keskus hoitaisi yhdessä Business Finland Oy:n kanssa. Uutena tehtävänä KEHA-keskukselle siirtyisivät myös palkkaturva-asiat, joita se hoitaisi keskitetysti koko Suomen alueella.

Palta pitää erittäin tärkeänä, että KEHA-keskuksen ja ELY-keskusten tehtäväkenttien uudistamisen yhteydessä varmistetaan, että yhteistyö muiden viranomaisten kanssa sujuu aukottomasti, eikä päällekkäisyyksiä vastuutehtävissä pääse syntymään, kuten esimerkiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen kanssa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 Pääasialliset vaikutukset:

4.2.1 Tiivistelmä keskeisistä vaikutuksista ja uudistuksen riskeistä

Uudistuksen välittömät vaikutukset kohdistuisivat työnhakijoihin, työvoima- ja yrityspalveluja käyttäviin työnantajiin ja yrityksiin, nykyisin työvoima- ja yrityspalveluita ja niihin liittyviä tehtäviä hoitavaan henkilöstöön sekä valtion ja kuntien tehtäviin, hallintoon ja talouteen. Esityksen myötä kuntien tehtävät kasvaisivat ja valtion tehtävät työvoimapalvelujen järjestämisessä vähenisivät huomattavasti.

Palta pitää erittäin huolestuttavana - ja esityksessäkin nostetaan asia esille - kuinka vaikutusten arviointia vaikeuttaa se, että työvoimapalvelujen palvelurakenteen hajauttamisesta ei ole ollut toistaiseksi mahdollista tuottaa vertailuasetelmia.

Palta pitää myös riskinä, jos esityksessä ei jo valmisteluvaiheessa oteta huomioon yhä tehokkaampaa markkinavuoropuhelua ja sen edistämiseen vaikuttavia toimia tehokkaamman yhteistyön takaamiseksi yksityisten palveluntuottajien kanssa. Tähän tulisi sitouttaa viranomaiset jatkossa jo säädösvalmisteluvaiheessa sekä luoda tähän kannusteet myös hankintaosaamisen laadun parantamiseksi.

4.2.2.4 Vaikutukset yrityksiin

Palta pitää tärkeänä, ettei yritysten hallinnollisiin kustannuksiin tulisi muutosta, sillä uudistuksessa ei esitetä uusia velvoitteita yritysten tiedonantovelvollisuuksiin tai raportointiin. Esitys ei sisällä myöskään ehdotuksia, jotka lisäisivät yritysten sääntelytaakkaa.

Uudistuksella voi olla tosin vaikutuksia työvoima- ja yrityspalveluja ostopalveluina tuottaviin yrityksiin. Järjestämisvastuussa oleva työvoimaviranomainen päättää järjestämiensä palvelujen tuottamistavasta. Laissa ei edellytettäisi, että kunta hankkii palvelut palveluntuottajilta, vaan kunta voisi myös tuottaa palveluita itse. Tämä voisi vähentää ostopalveluina hankittavien työvoimapalveluiden määrää, mikä voi vaikuttaa yritysten liiketoimintamahdollisuuksiin. Palta ei pidä kannatettavana ajatusta, että kunta lähtisi tuottamaan itse palveluita, joita löytyy jo markkinatoimijoiden tarjoamana. Uuden mallin tulisi varmistaa yhä laadukkaampi hankintaosaaminen ja moninaisempi markkinavuoropuhelu.

4.2.3.1 Vaikutukset kuntien toimintaan

Palta pitää erityisen tärkeänä ja arvokkaan arviona erityisesti hankintatoimeen liittyvää riskiarviointia. Palta yhtyy seuraaviin näkökulmiin.

Esityksessä todetaan, että olisi mahdollista, että työvoimapalveluja hankittaisiin nykyistä pienempinä kokonaisuuksina, jotka vastaisivat yksittäisten kuntien tai kuntayhtymien tarpeisiin. Hankintojen kilpailuttaminen pienempinä kokonaisuuksina voi lisätä hallinnollista työtä sekä ostopalveluita tuottavan yrityksen sekä niitä hankkivan työvoimaviranomaisen näkökulmasta. Mikäli ostopalveluiden kokonaisuudet pienentyisivät merkittävästi tulisi hankintaresurssien riittävyyteen kiinnittää erityistä huomiota. Yhtenä riskitekijänä hankintojen toimivuuden näkökulmasta on markkinahintojen eriytyminen, joka saattaisi koskettaa erityisesti pieniä alueita. Yksityisten toimijoiden palveluiden hinnoittelu rakentuu järjestämiskustannuksista ja mahdollisuuksista tuottaa palvelua paikallisesti. Yksityiset palveluntuottajat toimivat sekä lokaalisti, valtakunnallisesti että globaalisti.

Etenkin pienten kuntien ja yhteistoiminta-alueiden hankintatoimintojen osalta kustannukset voisivat olla muita alueita suurempia. Ostopalveluina hankittuihin työvoimapalveluihin liittyvien kustannusten muutoksia olisi seurattava nykyistä enemmän. Tämän lisäksi myös eri työvoimaviranomaisten yhteistyö ja vuorovaikutus palveluhankintojen suunnittelussa ja palvelujen hankinnassa olisi tärkeää työllisyysalueiden suuren määrän vuoksi. Palta pitää tärkeänä, että nykyisiä tilastoja ostopalveluista eri alueilla avattaisiin vertailupohjan rakentamiseksi.

Palta kannattaa esitettyä arviota, kuinka valtiolta kunnille siirtyvä hankintaresurssi ei todennäköisesti vastaisi riittävän hyvin pienten aluekohtaisten hankintojen tekemiseen ja samanaikaiseen työvoimaviranomaisten yhteistyöverkoston laadukkaaseen muodostamiseen. Erityistä huomiota tulisivin kiinnittää hyvissä ajoin erityisesti riittävään hankintaosaamisen kouluttamiseen, kunnan muun hankintatoimen osaamisen hyödyntämiseen sekä palveluiden keskeisten sisältöjen ja keskeisten tavoitteiden tuntemukseen.

4.2.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Palta pitää tärkeänä, että jatkossa seurannassa ja siihen liittyvissä korjaustoimissa huomioidaan esitetty riski siitä, kuinka eri työvoimaviranomaisen työnhakijalle tarjoamat palvelut voivat erota sisällöltään, laadultaan tai määrältään toisistaan.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta*:

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys*:

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaantulossa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

Mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille

Palta pyytää huomioimaan, että työvoiman alueellinen liikkuvuus voi vaikeutua, jos paikallistasolla toimivat työvoimaviranomaiset kannustavat liiaksi etsimään työtehtäviä vain työnhakijaa palvelevan viranomaistoimijan työllisyysalueelta. Työpaikkoihin sopivia henkilöitä haetaan usein vain oman työ- ja elinkeinotoimiston alueelta, ja jatkossa työnhakialue voi pienentyä uuden lain myötä entisestään palvelutarjonnan- ja osaamisen supistuessa.

Palta katsoo, että arvio monialaisten yhteispalveluiden yhteensovittamisesta hyvinvointialueiden kanssa tulisi arvioida laajemmin.

Työvoimapalveluiden kuntakokeiluilla ja nyt muodostettavalla tulevalla työllisyyspalveluilla koskevalla lainsäädännöllä siirretään vastuuta valtiolta kunnille ja kuntayhtymille. Vuonna 2024 aloittavan palvelurakenteen lopullinen toimijoiden määrä on vielä suuri arvoitus, kun nyt esimerkiksi kuntakokeiluihin osallistuu yhteensä 25 kokeilualuetta ja 118 kuntaa. Vertailun vuoksi vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä vain 21 hyvinvointialueelle.

Tilanne voi muuttua sekavaksi, kun työvoimapalveluita tulee alkaa sovittaa sote-palveluiden kanssa yhteen. Osa kunnista on onneksi alkanut miettiä jo tätäkin, mutta osalla kunnista iso savotta on vielä edessä.

Palta katsoo, että nyt pitää välttää kaikin keinoin palveluiden pirstaloitumista. Vaarana on, että palvelut tulevat eriytymään myös laadullisesti. Pelkona on, että Suomessa on vuonna 2024 monta julkista työvoima- ja yrityspalveluita tarjoavaa viranomaistoimijaa eri tasoissa ja kerroksissa. Osa kunnista toimii mahdollisesti yksin tai parhaan naapurikuntansa kanssa ja osa kunnista joutuu tekemään yhteistyötä kuntayhtyminä tai keskuskunnan kanssa, kun järjestämisvastuuvaatimukset eivät täyty.

Työvoimapalveluiden yhteydessä järjestämisvastuun minimirajaa ollaan nyt kuntakohtaisesti asettamassa vähintään 20 000 työlliseen. Teoriassa on siis mahdollista, että saman maakunnan alueella naapurikunnat järjestävät jatkossa palveluita omin päin tämän minimivaatimuksen nippanappa täyttyessä. Edelleen on hyvin epävarmaa, pystyvätkö edes kaikki kriteerit täyttävät kunnat jatkossa hoitamaan työvoimapalvelut vaadittavalla tavalla. Pitää ottaa huomioon, että osa kunnista saattaa myös merkittävästi lisätä ketteryyttä ja ostopalveluita. Tulevan palvelurakenteen ei tulisi estää tai vaikeuttaa sopimusten tekemistä myös yksityisten palveluntuottajien kanssa.

Tulevaisuuden työvoimapalvelut tarvitsevat avukseen yhä vahvemmin yksityisiä palveluntuottajia. Tässä tilanteessa ei saa unohtaa, että työllisyyden edistäminen ei katso maakuntien tai valtakunnan rajoja. Riskinä on, että edestämme löytyy tätä myöden vaikeaselkoinen sopimusviidakko jatkossakin, jossa kunnat kinastelevat pahimmillaan keskenään työ- ja elinvoimasta.

Työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)

Palta katsoo, että kunnille/kuntayhtymille ehdotettu työvoiman vähimmäisraja (vähintään 20 000 henkilöä) on liian pieni. Esityksen mukaan kunta voisi järjestää palvelut itsenäisesti, jos sen työvoiman määrä olisi vähintään 20 000 henkilöä, tai vastaavasti kaikkien sellaisten kuntien, joiden työvoiman määrä jää alle 20 000 henkilön tulisi sopia tehtävän hoitamisesta yhteistoiminnassa jonkin muun tai muiden kuntien kanssa. Yhteistoiminnasta sopivien kuntien yhteisen työvoiman määrän tulisi olla vähintään 20 000 henkilöä. Työllisyyden hoitamiseksi perustettua yhteistoiminta-aluetta kutsuttaisiin työllisyysalueeksi.

Palta ei pidä kannatettavana ehdotusta, jossa valtioneuvostolla olisi päätösvalta myöntää hakemuksesta poikkeus järjestämisvastuulle asetetuista vaatimuksista, jolloin voitaisiin antaa työllisyysalueelle lupa järjestää työvoimapalveluita, vaikka työllisyysalueen työvoiman määrä alittaisi 20 000 henkilöä (rajaksi esitetty 17 000), jos se olisi tarpeen kielellisten oikeuksien turvaamiseksi tai jos työllisyysalueen muodostaminen muutoin edellyttäisi useamman työssäkäyntialueen yhdistämistä. Palta pitää erityisen tärkeänä, että valtioneuvostolla on päätösvalta tilanteissa, joissa kunnat eivät pysty sopimaan työvoimapalveluiden järjestämisestä ja riittävän suuresta yhteisestä työllisyysalueesta.

Palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

Palta pitää tärkeänä, että työnantaja-asiakas voisi hakea palveluita haluamaltaan työvoimaviranomaiselta eikä kunta voisi kieltäytyä palvelun tarjoamisesta sen takia, että yrityksen koti- tai toimipaikka ei sijaitse kyseisen työvoimaviranomaisen toimialueella. Palvelut tulevat eriytymään työllisyysalueilla ja osassa alueista tarjottaneen varmasti palveluita, jotka kiinnostavat laajemminkin valtakunnallisesti työnantajia.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

Palta pitää tärkeänä, että julkisten työvoimapalveluiden yleinen ohjaus ja valvonta jäävät uudistuksessa valtion vastuulle. Kannatamme valtakunnallisen neuvottelukunnan perustamista työllisyyden edistämiseksi ja pidämme tärkeänä, että kokoonpanossa huomioidaan vahvasti yksityisten palveluntuottajien osallistaminen. Palta korostaa, että tässä yhteydessä tulisi kuitenkin jo miettiä keinoja tarkemmin, millä työkaluilla edistettäisiin vuoropuhelua yksityisten palveluntuottajien ja alueiden sidosryhmien kanssa.

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

Palta toivoo pohjoismaisen työvoimapalveluiden mallin ja kokonaisuudistuksen pyrkivän yhä laadukkaampaan ja tiiviimpään yhteistyöhön yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa tehokkaiden työllisyyspalveluiden löytämiseksi ja työllisyyden parantamiseksi. Katsomme, että uudistuksen puitteissa olisi suuri mahdollisuus panostaa yhteistyön laatuun ja löytää uusia toimivia ratkaisuja. Valitettavasti tähän ei ole nyt kuitenkaan esitetty parannusehdotuksia.

Palta vaatii, että nyt käynnissä olevat palvelurakenteen uudistamiseen liittyvät vastuunsiirrot ja toimenpiteet eivät saa hidastaa työllisyystoimien etenemistä. Vanhat toimintatavat tai hallinnon lisäkustannukset eivät saa muodostua uusien ja innovatiivisten työllisyys- ja yrityspalveluiden tarjoamisen esteeksi tai hidasteeksi. Kuntatalouden kriisiytyminen ei myöskään helpota kokeiluiden ja tämän hallituksen esityksen toteutumista onnistuneesti.

Palta pyytää huomioimaan, että työvoiman alueellinen liikkuvuus voi vaikeutua, jos pohjoismainen työvoimapalveluiden malli ja vastuunsiirto kunnille kannustavat liiakseen etsimään työtehtäviä vain työnhakijaa palvelevan viranomaistoimijan alueelta. Työpaikkoihin sopivia henkilöitä haetaan usein vain oman työ- ja elinkeinotoimiston alueelta, ja jatkossa työnhakualue voi pienentyä kuntiin siirron myötä entisestään palvelutarjonnan- ja osaamisen supistuessa.

Palta kannattaa, että alkuhaastatteluihin panostetaan, jotta osaamisen kohtaantoa pystytään parantamaan. Tämä vaatii kuitenkin johdonmukaista ja yhdenmukaista osaamista viranomaiselta kirjata keskeiset ja olennaiset osaamiset sekä toiveet valtakunnalliseen tietojärjestelmään. Palta vaatiikin, että käytettäviin tietojärjestelmiin ja niiden käyttötarkoituksiin varauduttaisiin yhä enemmän ja laadukkaammin. Työvoiman ja avoimien työtehtävien kohtaanto paranee, kun työnhakijoiden osaaminen ja etuudet saadaan kirjattua valtakunnalliseen järjestelmään yhä tarkemmin ja ajantasaisemmin.

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

Palta vaatii, että palveluita pystytään tarjoamaan mahdollisimman viivytyksettä ja sujuvasti. Palta kuitenkin huomauttaa, että esimerkiksi lisäkoulutuksen tarve työllisyysalueilla eli kunnissa muun muassa käyttäjärjestelmien käytön ja markkinavuoropuhelun yhä laajemman käytön merkityksen opettelemiseksi, eivät saisi ainakaan muodostua merkittäväksi hidasteeksi lain tullessa voimaan.

Tietojärjestelmät tulee saattaa tukemaan ketterää, vaikuttavaa ja tehokasta yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden välillä. Yksityinen henkilöstöpalveluala tuntee työmarkkinoiden tarpeet ja työpaikkoja syntyy niiden myötä sopivien tekijöiden löytyessä. Piilotyöpaikkoja (tarvetyöpaikkoja), jotka eivät näy tällä hetkellä julkisissa tietovarannoissa on tuhansia, eivätkä nämä kaikki työpaikat täyty ilman sopivien tekijöiden löytymistä.

Palta pitää tärkeänä, että työvoimapalvelujen valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin

liittyvien ylläpito- ja kehittämistehtävien on tarkoitus jäädä valtiolle.

Palta pyytää huomioimaan, että palveluita tarvitaan monikanavaisesti kellon ympäri. Yhä monipuolisemmat digipalvelut on saatava mahdollisimman nopeasti kaikkien saataville. Digipalveluiden saavutettavuuteen panostaminen hyödyttää kaikkia avuntarvitsijoita.

Palta katsoo, että työvoimapalveluita koskevan pohjoismaisen mallinkin vaalima 'henkilökohtainen palvelu' tulee tarkoittaa myös toimivia digitaalisia palveluita. Työllisyyden edistämisen, työelämän osaamistarpeiden sekä tiedolla johtamisen ja digitalisaation tulisi ohjata yhä vahvemmin tulevia askeleita koulutus- ja työvoimapalveluiden kehittämisessä. Palta kannattaa, että tulevassa mallissa panostetaan alkuhaastatteluihin, jotta osaamisen kohtaantoa pystytään parantamaan. Tämä vaatii kuitenkin johdonmukaista ja yhdenmukaista osaamista viranomaiselta kirjata keskeiset ja olennaiset osaamiset sekä toiveet valtakunnalliseen tietojärjestelmään. Palta vaatii, että käytettäviin tietojärjestelmiin ja niiden käyttötarkoituksiin panostettaisiin yhä laadukkaammin. Työvoiman ja avoimien työtehtävien kohtaanto paranee, kun työnhakijoiden osaaminen ja etuudet saadaan kirjattua valtakunnalliseen järjestelmään yhä tarkemmin ja ajantasaisemmin.

Tietojärjestelmät ovat käynnissä olevassa palvelurakennemuutuksessa kaiken keskiössä. Valtakunnallista tietojärjestelmää ja palvelualustaa tarvitaan ja sen käyttämiseen tulee jokaisen viranomaistoimijan sitoutua.

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

Palta tukee hallituksen esityksiä, joilla parannetaan työnhaun, rekrytointien ja työnvälityksen toimintaa, kehitetään digitaalisia työkaluja, sekä helpotetaan turvallista tiedonkulkua viranomaisten kesken – ja mahdollistetaan yhä tehokkaampi yhteistyö yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Palta katsoo, että palvelualustan tulee olla keskiössä, kun tarjotaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettuja julkisia työvoima- ja yrityspalveluja. Palta pitää kuitenkin erityisen tärkeänä, että näiden lisäksi sen tulee parantaa asiakkaan edellytyksiä löytää hänelle tarjolla olevat työllistymistä ja osaamisen kehittämistä edistävät palvelut riippumatta niiden tarjoajasta.

Palta pitää tärkeänä, että palvelurakennetta uudistaessa huomioidaan, etteivät kaikki avoimet työpaikat tule esille julkisiin tietojärjestelmiin. Esimerkiksi Työmarkkinatorin asiakasvolyymit ovat nykyisin vielä hyvin pieniä, kun verrataan näitä lukemia koko yksityisen henkilöpalvelualan lukemiin.

Palta katsoo, että esitykseen työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä ja palvelualustaa koskevaksi lainsäädännöksi sisältyy tosin yksityiskohtia, jotka merkittävästi kuitenkin vielä

heikentävät kohtaantotoiminnallisuutta sekä haettavia työllisyysvaikutuksia. Jotta tätä lisätyöllisten määrää voisi kasvattaa, tulisi mahdollistaa asiakastietojärjestelmän kautta henkilöstöpalvelu yrityksille mahdollisuus tarjota työtehtäviä suoraan näille työnhakijoille, ja avata yksityisille palveluntuottajille pääsy rajatusti asiakastietojärjestelmän olennaisiin asiakasta koskeviin tietoihin yhteydenottoa varten.

Palvelualustasta ja asiakastietojen käsittelystä olisi otettavissa suurempi hyöty, kun työnhakuprofiilin tietoja tarjottaisiin yhä mahdollistavammin yksityisten henkilöstöpalvelualan toimijoiden tietoisuuteen kohtaannon parantamiseksi. Työnhakuprofiilien tulisi olla palvelualustalle kirjautuneiden ja vahvasti tunnistauneiden työnantajien nähtävissä. Jälkikäteen olisi tarvittaessa selvitettävissä, kuka on hakenut tai katsellut työnhakuprofiilin tietoja. Vaadimme, että tässä työnantajiksi tulee katsoa myös henkilöstöpalveluyritysten rekrytointiammatillaiset, joille myös tarjottaisiin pääsy tietovarantoon. Jotta työnhakuprofiilista saataisiin yhä enemmän hyötyä, Palta katsoo, että kaikista työnhakijoista tulisi olla työnhakuprofiili. Kenenkään ei tulisi jäädä kohtaantotoiminnallisuuden ulkopuolelle.

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

Kun KEHA-keskuksen hoidettavaksi tulisi esityksen mukaan myös kokonaan uusia työvoimapalveluihin liittyviä tehtäviä, kuten työvoimapalvelujen toimivuutta, tuloksellisuutta ja vaikutuksia koskevan tiedon tuottaminen, seuranta ja arviointi, sekä tiedontuotanto työ- ja elinkeinoministeriölle alueellisten työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelujen sekä ministeriön oman analyysitoiminnon ja politiikkavalmistelun tueksi. Näiden lisäksi KEHA-keskuksen

tehtäviin kuuluisi jatkossa myös kansainvälisen rekrytoinnin edistäminen, kun se tarjoaisi valtakunnallisesti palveluja, joilla edistetään työperäistä maahanmuuttoa ja työvoiman kansainvälistä liikkuvuutta osana niin sanottua Work in Finland -toimintoa, jota KEHA-keskus hoitaisi yhdessä Business Finland Oy:n kanssa. Uutena tehtävänä KEHA-keskukselle siirtyisivät myös palkkaturva-asiat, joita se hoitaisi keskitetysti koko Suomen alueella.

Palta pitää erittäin tärkeänä, että KEHA-keskuksen ja ELY-keskusten tehtäväkenttien uudistamisen yhteydessä varmistetaan, että yhteistyö muiden viranomaisten kanssa sujuu aukottomasti, eikä päällekkäisyyksiä vastuutehtävissä pääse syntymään, kuten esimerkiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen kanssa.

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymiskelijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?**
- **kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)**
- **kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus**

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

**Laki palkkaturvalain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta**

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

**Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;
Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

-

**Laki työsopimuslain muuttamisesta;
Laki merityösopimuslain muuttamisesta**

-

**Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;
Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta**

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

Palta vaatii, että muutostilaan liittyvät vastuunsiirrot eivät saa pysäyttää työllisyystoimien etenemistä. Vanhat toimintatavat tai hallinnon lisäkustannukset eivät saa muodostua uusien ja innovatiivisten työllisyys- ja yrityspalveluiden tarjoamisen esteeksi tai hidasteeksi. Kuntatalouksien kriisiytyminen ei ainakaan helpota kokeiluiden toteutumista onnistuneesti.

Työttömyysturvatehtävien laajempi siirto lähemmäksi tosiasiallista asiakasrajapintaa on kannatettavaa, mutta tässä tulee kuitenkin nyt varmistaa, että kunnilla on jatkossa riittävästi kannusteita tehdä myös päätöksiä esimerkiksi karenssiin johtavien kirjausten osalta.

Palta pitää hyvänä, että julkisten toimijoiden osaamista pyritään lailla yhdistämään ja tehostamaan. Asiakkuuden siirtäminen ei kuitenkaan saa hidastaa palveluiden tuottamista ja tarjoamista. Palta korostaa, että kaikissa asiakastilanteissa asiakasviestinnän tulee olla selkeää ja erityisesti osaamis- ja osaajatarpeiden selvittämiseksi vuoropuheluun työnantajien kanssa tulee panostaa. Työllisyyden edistämisen, työelämän osaamistarpeiden sekä tiedolla johtamisen ja digitalisaation tulisi ohjata yhä vahvemmin tulevia askeleita koulutus- ja työvoimapalveluiden kehittämisessä.

Palta katsoo, että tässä lainvalmistelussa tulisi kirjata markkinavuoropuhelun ja hankintaosaamisen lisäämiseksi velvoittavaa sääntelyä, jossa työvoimaviranomaisten tulee etsiä ja toteuttaa laaja-alaisesti tehokkaita ratkaisuja yhteistyössä yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntarjoajien kanssa.

Palveluita tarvitaan monikanavaisesti kellon ympäri ja yhä monipuolisemmat digipalvelut on saatava mahdollisimman nopeasti kaikkien saataville. Digipalveluiden saavutettavuuteen panostaminen hyödyttää kaikkia avuntarvitsijoita. Nyt tuleekin varmistaa, etteivät tietojärjestelmät kuntien ja kuntayhtymien välillä pirstaloitu entisestään erilleen toisistaan valtakunnallisesta yhteisestä alustasta huolimatta. Tällöin tavoitellun yhtenäisen tietopohjan rakentaminen vaikeutuu entisestään. Nyt tulisi keskittyä rakentamaan kansallinen tietopohja kuntoon.

Esitetty työnhakijan palveluprosessi edellyttää työvoimaviranomaisilta osittain nykyisestä poikkeavaa osaamista, kun pääpaino tulee olemaan henkilökohtaisessa palvelussa. Valmistelussa tulee ottaa huomioon nykyisten asiantuntijoiden ja uusien lisäresurssiksi palkattavien henkilöiden mahdollisesti suuretkin osaamispuutteet tällä saralla. Palta vaatii, että tämän lisäksi henkilöstöllä tulisi olla vahvaa yritysneuvontaosaamista ja osaamista verkostoitua alueen työnantajien osaamis- ja osaajatarpeiden selvittämiseksi.

Palveluita tarjoavan ammattiosaajan kehittyminen työssään osaavaksi kestää kuukausia tai jopa vuosia. Henkilökohtaisuuteen tähtäävä asiakaspalveluosaaminen, työmarkkinatuntemus ja työnantajasuhteet/verkostot eivät synny palveluasiantuntijalle tyhjästä. Palta huomauttaa, että samalla esimerkiksi lisäkoulutuksen tarve muun muassa käyttöjärjestelmien käytön ja markkinavuoropuhelun yhä laajemman käytön merkityksen opettelemiseksi eivät saisi muodostua merkittäväksi hidasteeksi jo valmiiksi myöhässä olevien kuntakokeiluiden ja palvelurakennemuutosten osalta.

Palta vaatii tarkkaa selvitystä, miten tämä vakava osaamispuuteongelma ratkaistaan mahdollisimman pikaisesti niin, ettei se hidasta palveluprosesseja. Palta ehdottaakin, että tässä tilanteessa tulisi hyödyntää jo olemassa olevaa ammattilaisosaamista, jota löytyy ostopalveluina yksityisiltä palveluntuottajilta.

On kysyttävä, millaisia ovat suunnitelmat yrityspalveluiden kehittämiseksi. Yrityspalvelut eivät voi olla irrallisia työvoimapalveluista. Palta huomauttaa, että täytettävät työpaikat syntyvät suurilta osin työnantajayrityksissä ja näiden syntymiseen vaikutetaan monella tapaa alueilla ja valtakunnallisesti. Palta vaatii, että myös yrityspalveluiden laatuun panostetaan ja niiden kohdennettua houkuttelevuutta parannetaan. Etenkin yrityspalveluiden puolella tulisi kiinnittää jatkossa yhä enemmän huomiota siihen, että ne houkuttelisivat työnantajia hyödyntämään tarjolla olevia palveluita, esimerkiksi kansainvälistymiseen liittyen. Käyttämättömät palvelut tulevat yhteiskunnalle kalliiksi. Julkisin varoin järjestetyn palvelun tulee olla laadukas ja houkutteleva.

Palta vaatii, että hallituksen esittämässä lakiesityksessä, jotka koskevat työvoima- ja yrityspalveluiden kokonaisuudistusta, myös yrityspalveluiden riittävä laatu ja niiden saatavuus varmistetaan.

Ylitalo Tuomas
Palvelualojen työnantajat Palta ry.